

SPORTSKO-TURISTIČKI KOMPLEKS U KANJONU REKE TARE A SPORTS-TOURIST COMPLEX IN THE CANYON OF THE TARA RIVER

Đurđina Sladaković, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – U ovom radu opisano je idejno rešenje sportsko-turističkog kompleksa u kanjonu reke Tare. Do rešenja se došlo nakon sprovedenih analiza programskog sadržaja, SWOT analize lokacije, analiza studija relevantnih slučaja kao i potreba korisnika lokaliteta u cilju poboljšanja regionalnog turizma i kvaliteta života.

Ključne reči: Kanjoning, sport, turizam, analiza, planiranje

Abstract – This paper describes the conceptual solution of the sports-tourist complex in the canyon of the Tara River. The solution came after the analysis of program content, SWOT site analysis, analysis of relevant case studies and the needs of local users in order to improve regional tourism and quality of life.

Ključne reči: Canyoning, sport, tourism, analysis, planning

1. UVOD

Tema projekta predstavljena je kroz analitički pristup istraživanja uslovljenosti lokacije, šireg konteksta, i pomnog izučavanja programskih odrednica sporta kanjoninga. Kada je reč o širem kontekstu, pod tim pojmom smatra se područje Nacionalnog parka Durmitor, kojem pripada i sam kanjon reke Tare.

Smešten u severnom delu Crne Gore, deo je Dinarskih planina, sa preko pedeset vrhova viših od 2000 m nadmorske visine. Titulu Nacionalnog parka lokalitet nosi od 1952.godine, dok se 1977.god. i kanjon reke Tare pripaja, a potom sledeće godine svrstava kao ekološki rezervat biosfere sveta pod UNESCO-vom zaštitom. Godine 1980. cela teritorija Nacionalnog parka Durmitor svrstava se pod UNESCO-vu zaštitu, i to po kriterijumu VII, VIII, i X [1]. Lokalitet se pruža od severnog ka zapadnom delu zemlje, između Pljevlje, Mojkovca i Plužina, a u neposrednoj blizini Žabljaka, kao što se može videti na Slici 1.

Nastanjuje ga 23.800 stanovnika, koji se tradicionalno bave poljoprivredom, žive u malim ruralnim sredinama, često odsečeni od glavnih saobraćajnica. Profana arhitektura nije jedina na ovom prostoru, naprotiv, područje je bogato sakralnim građevinama, kako crkvama i manastirima, tako i spomen objektima [2].

Kada se govori o užem kontekstu teme projekta, neophodno je definisati pojam kanjoninga, kao sportske discipline, tehnike i uslove bavljenja tim sportom.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Marko Todorov, docent.

Kanjoning je sportska disciplina koja podrazumeva prolazak kroz kanjone, koji se nalaze u podnožju planina u netaknutoj prirodi savladavanjem prirodnih prepreka poput vodopada, kaskada, prirodnih bazena i vodenih tokova [3].

Slika 1. Pozicija lokaliteta na mapi Crne Gore

Za bezbedno bavljenje ovom sportskom aktivnošću neophodno je pravilno vršiti osnovne tehnike kao što su: otpenjavanje i pričvršćivanje kanapa i kuka za stene, penjanje i planinarenje, "odžaćarenje" (Chimneying) premošćavanje i održavanje u procepu stena, skakanje sa stene, pažljivo plivanje i spuštanje niz prirodne rečne tobogane. Kada se govori o uslovima za pripremu posetilaca i neophodnim sadržajima unutar objekata, važno je predvideti činjenicu da nisu svi na istom nivou fizičke spremnosti. Stoga je neophodno obezbediti rekvizite, opremu, minimalnu površinu na otvorenom za zagrevanje, blizinu nižih stena ili čak lažnu stenu na kojoj se posetioци uče osnovama kanjoninga. Uvek je poželjno obezbediti i svlačionice za presvlačenje i odlaganje ličnih stvari, kao i tuširanje nakon treninga i boravka u prirodi. Nakon jednog treninga oseća se velika fizička iscrpljenost, stoga je poželjno imati u blizini smeštajne kapacitete, kao i ugostiteljske sadržaje. Kako je na našim prostorima svest o kanjoningu još uvek nedovoljno izražena, korisno je obezbediti određeni vid informisanja posetilaca kanjona širom regiona, u vidu određenih turist-info centara ili centara za obuku i informisanje.

2. SWOT ANALIZA LOKACIJE

SWOT analiza kao kvalitativna istraživačka metoda omogućava dubinsko istraživanje i služi kao alat za uočavanje pozitivnih i negativnih faktora, u konkretnom slučaju lokacije kanjona reke Tare, u nacionalnom parku Durmitor. Pojam SWOT predstavlja akronim za snage, slabosti, prilike i pretnje, dok sama analiza pruža mogućnost da se nakon uočavanja istih na njih blagovremeno utiče.

2.1. Strength/Snaga lokacije

Pozicioniranje, blizina magistralnog puta M-6, kao i smeštajni kapaciteti rafting centra smešteni na susednoj parceli uz prilaznu saobraćajnicu i parking stajalište, čine važnu snagu lokaliteta. Nad 1333 m dubokim kanjonom Tare uzdiže se Most na Đurđevića Tari, koji se vidi na slici 2. Ovo delo savremene arhitekture građeno je 1938/40 godine. Svojevremeno je bio najveći betonski drumski most, sa svojom petolučnom konstrukcijom i glavnim lukom koji ima raspon od 116 m. Sama činjenica da je lokalitet na UNESCO-voj listi zaštićene svetske baštine, svrstava ga među očuvana, kvalitetna i bogata prirodna staništa za mnogobrojne vrste flore i faune.

Slika 2. Most na Đurđevića Tari uslikan sa lokacije

2.2. Weakness/Slabosti lokacije

Najveće slabosti područja su svakako mala pažnja javnosti i nedovoljna svest o važnosti očuvanja i unapređenja prirodnih bogatstava regiona. S tim u vezi je i marginalizacija uz odvajanje društvenih zajednica udaljenijih ruralnih područja kao i nepostojanje infrastrukture, kao što se može videti na slici 3. Takođe, najveći procenat stanovništva je staro preko 55 godina, mladi se retko zadržavaju i vraćaju, stari zanati i običaji polako propadaju, zaboravljaju se, dok se postojeća profana arhitektura sve više devastira vremenom.

Slika 3. Selo Nedajno na obroncima Durmitora

2.3. Opportunity/Prilike lokacije

Prilike za maksimalnu iskorišćenost potencijala i snaga lokacije uočavaju se kroz upotrebu same parcele, pozicioniranja objekata u odnosu na vizure i sunčevo zračenje, organizacije sadržaja po najvećoj potrebi, uvođenje popločanih puteva radi lakših prilaza lokalnog stanovništva, osvetljenja i mobilijara za bezbedan boravak i odmor turista, kao i planiranje i uvođenje turističkih atrakcija koji bi obezbedili određeni stepen turizma na

godišnjem nivou. To je moguće postići prostornim planiranjem na nivou master plana, uvođenje žičara sa rutama na najatraktivnijim mestima uvođenje smešajnih kapaciteta u samoj prirodi, turističkih info-centara, sportskih centara namenjenim sportovima u prirodi.

2.4. Threats/Pretnje lokacije

Pri planiranju bilo kojeg prostora koji je prethodno naseljen, uvek postoji opasnost od odbacivanja i netrpeljivosti lokalne zajednice. Takođe, neophodno je dobro promisliti na koji način se nešto pospešuje, a kako se narušava već postojeći naučeni mir i Genius Loci.

2.5. Zaključak SWOT analize

Trenutni nedostaci u vidu teško pristupačnih zona, nepostojanja sigurnosnih mera, neinformisanosti javnosti o kvalitetima prirodnog bogatstva, kao i nedovoljna upućenost u kanjoning kao sportsku disciplinu lako se mogu prevazići minimalnim ulaganjem.

Izuzetna lokacija, ali i prostorna konfiguracija terena pruža različite mogućnosti upotrebe prostora, konkretno samog sportsko- turističkog kompleksa, koji bi uz korišćenje odgovarajućih materijala, osvetljenja i mobilijara, karakteristične i tipične konstrukcije, oživeo i sam nacionalni park i podstakao veću posećenost različitih korisničkih grupa.

3. STUDIJA SLUČAJA

Analiza studije slučaja prethodi procesu projektovanja i koristi se radi stvaranja što bolje slike o određenoj tipologiji, proučavanjem različitih primera iste. U konkretnom slučaju projektnog zadatka određuju se kriterijume po kojima se primeri analiziraju, a to su:

1. Iskrenost i inovativnost materijala: Barn Rijswijk, Holandija
2. Odnos prema lokaciji/kontekstualnost i poboljšanje turizma: Tourist Center of Anlong Limestone Resort, Kina
3. Sadržajno-funkcionalno rešenje: Canyon house, SAD.

3.1. Barn Rijswijk

Šupa iz šezdesetih godina prošlog veka pretprela je rekonstrukciju i revitalizaciju savremenim dizajnom i održivim materijalima, kako bi dostigla visok stepen estetike i arhitekturnosti. Primer studije pokazuje kako se na jednostavan i suptilan način mogu pružiti bolje funkcionalne performanse, ali i postići ugodniji osećaj korisnika prostora, upotrebom boje i karakteristične materijalizacije.

3.2. Tourist Center of Anlong Limestone Resort

Ono što izdvaja lokalitet je svakako i posebna pažnja posvećena oblikovanju prostora namenjenih za odmor i relaksaciju, kao i samih detalja (enterijersko uređenje prostora, materijalizacija i tekstura).

Prostori su adekvatno osvetljeni, topli, što posebno podstiče korisnike na relaksaciju, uz osećaj sigurnosti i veličanstvene vizure, kao i upotrebu tradicionalnih materijala, izraženu arhitekturalnost i kontekstualnost. Uz brojne sadržaje kao što su paraglajding, planinarenje, kanjonig, vožnje terenskim vozilima i biciklima, postiže se stalna posećenost lokalitetu.

Ono što se kao glavni izazov prožima kroz projekat, jeste uklapanje lokaliteta u sam kontekst.

3.3. Canyon house

Objekat kuće u kanjonu vrlo je složene strukture i arhitektonske misli.

Rađen je po posebnoj naružbini korisnika, prilagođen pojedincu i svakodnevnom životu, uz upotrebu najsavremenijih sistema konstrukcija, materijala i intervencija u prostoru. Svaki komad nameštaja posebno je dizajniran u skladu sa prostorom, potrebama i željama korisnika.

3.4. Zaključak studije slučaja

Primeri koji najbolje odgovaraju kriterijumu odnosa prema kontekstu - turistički centar u Kini, kao i kuća u kanjonu, pokazuju da se arhitektura ne može tretirati odvojeno od konteksta, i da se njen značaj, zapravo, ogleda u njemu, kao svome sastavnom delu.

Upravo ti primeri poslužili su kao osnovna inspiracija za ophođenje prema prostoru nacionalnog parka gde se smešta i sam kompleks.

Drvo koje se prožima kroz sva tri primera studije, nalazi svoju ulogu i u sportsko-turističkom kompleksu.

Bez obzira na očigledne razlike po pitanju lokacija, kapaciteta i namena, analizirani primeri imaju zajedničku potrebu da se zadovolji maksimalna funkcionalnost uz minimum neophodnih elemenata i uloženi sredstava, kao i potreba za služenjem arhitekture njenim korisnicima.

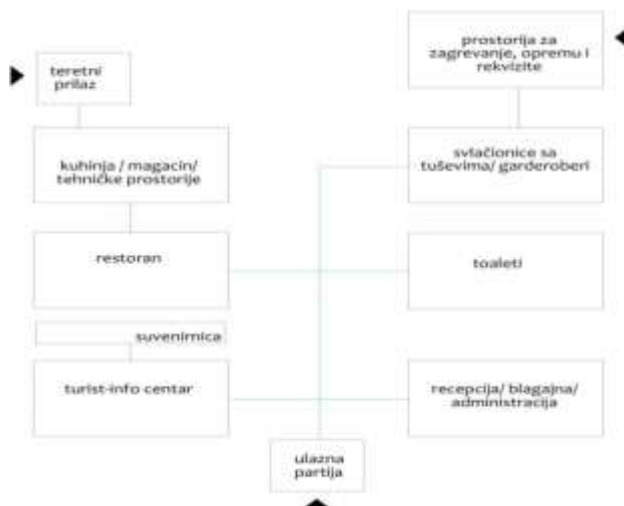
4. PROJEKAT SPORTSKO - TURISTIČKOG KOMPLEKSA

Sportsko turistički kompleks smešta se na 800 m nadmorske visine, u blizini smeštajnog kapaciteta rafting kampa, i prilazne saobraćajnice kojom se povezuje na magistralni put M-6 i izlazi na Most na Đurđevića Tari. Spratnost objekta je prizemna, dok je namena Sportsko-turistička sa ugostiteljstvom.

Programski sadržaj je sledeći: portir sa video nadzorom, turistički info-centar, blagajna, prostorije za pomagala, rekvizite i opremu za kanjonig, javni toaleti, garderoberi, svlačionice za kanjonig, restoran sa pratećim tehničkim prostorijama i svlačionicama za zaposlene, kuhinjom za spremanje hrane, sa posebnim odvojenim delovima u zavisnosti od vrsta namirnica, kao i odvojen teretni prilaz za nabavku namirnica i izbacivanje otpada. Na šemi 1 mogu se videti navedeni sadržaji i njihova međusobna povezanost unutar objekta.

4.1. Konstrukcija i materijalizacija

Objekat se odlikuje prenošenjem opterećenja sa drvene krovne konstrukcije rešetkastim nosačima na raster čeličnih stubova, zidovima sa drvenim oblogama kako u enterijeru tako i eksterijeru, brodskim podom, krova na dve vode i dva rspana.

Šema 1. Programska-funkcionalna šema

Glavnu materijalizaciju objekta čini drvo, i to upravo autentično drvo zatečeno na samom lokalitetu, konkretno smreka i bor, koji se prerađuju u lokalnoj pilani, nedaleko od lokacije na koju se smešta objekat. Na fasadnom platnu upotrebljava se termodrvo koje kod svih vremenskih uticaja pokazuje jaku stabilnostoblika, značajno umanjeno bubrenje i skupljanje i slabu sklonost formiranju pukotina [4].

Kao što se vidi na ilustraciji 2. prvo se postavlja izolacija (stiropor ili kamena vuna), potom sledi montaža aluminijskih nosača podkonstrukcije, dalje se montira i nivelira podkonstrukcija, ugradnja parne brane te montaža drvenih obloga. Nakon završene montaže, nanosi se završni premaz, glazura na vodenoj bazi, kojom bi se pospešila očuvanost i dugotrajnost kvaliteta drveta i zadržala autentičnost same fasade [5].

Ilustracija 1. Prikaz konstruisanja fasade

Kada je reč o posebnim konstrukcijama unutar samog objekta, treba spomenuti način uvođenja određenih instalacija u skladu sa olakšanim korišćenjem svih namena objekta.

Naime, osmišljen je poseban sistem provođenja instalacija i priključaka za struju unutar samih čeličnih ramova stolova restorana i šanka, kao što se može videti na ilustraciji 4. Taj sistem provođenja instalacija može se upotrebiti u celokupnom prostoru, s obzirom da se u prostoru nalaze mnogobrojni linijski čelični elementi.

Ilustracija 2. Detalj instalacija unutar stola

4.2. Dizajn enterijera

Enterijersko rešenje kompleksa karakteriše primena autorskog nameštaja, minimalnog utroška prostora, sveden sistem osvetljenja kao i primenu velike količine drveta, kako za materijalizacije površina, tako i za modelovanje nameštaja, kao što se može videti na Ilustraciji 5.

Kako bi se izrazila i zadržala autentičnost, unutar objekta korišćen je autorski nameštaj, kancelarijski sto i enterijerska stolica, dizajnirani u toku master studija, na predmetu Mobilijar. Navedeni mobilijar može se videti na ilustracijama 6 i 7.

Ilustracija 3. 3D Vizualizacija enterijerskog rešenja

Ilustracija 4. Stolica Ilustracija 5. Kancelarijski sto

5. ZAKLJUČAK RADA

Cilj ovog rada jeste istraživačkim i analitičkim putem obrazložiti način poboljšanja regionalnog turizma, povećanja svesti o sportu kanjoningu koji je još uvek u velikoj meri nepoznat, očuvanja tradicije i autentičnosti samog lokaliteta, prirode i arhitekture kao i načina života, uz savesno očuvanje svetske prirodne baštine i poštovanja ograničenja u skladu sa stepenom zaštite.

6. LITERATURA

- [1] UNESCO, World Heritage List, Durmitor National Park, datum pristupa: 17.09.2018., <https://whc.unesco.org/en/list/100/>
- [2] UNESCO World Heritage List, Tara River Basin, Septembar 2012, datum pristupa: 17.09.2018., <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/montenegro/tara-river-basin/>
- [3] Extreme Canyoning, Kanjoning, Uopšteno o kanjoningu, May 2011, datum pristupa: 18.09.2018., <http://www.extremecanyoning.com/kanjoning-17.html>
- [4] Gradimo.hr, PRO gradnja, 30.01.2015. datum pristupa: 09.10.2018. <http://www.gradimo.hr/clanak/fasadne-obloge-od-drveta/92215>
- [5] Portal građevinske industrije, Hausbau, 11.01.2010., datum pristupa: 09.10.2018., <http://www.gradjevinarstvo.rs/tekstovi/937/820/drvene-fasade-uvek-lepa-spoljasnjost-bez-obzira-na-vrstu-završne-obrađe-drveta>

Kratka biografija:

Đurđina Sladaković rođena je u Loznici 1994. godine. Osnovne studije na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura i urbanizam završila je 2017. god. Trenutno student master studija na smeru Dizajn enterijera.